

Hemşirelik Öğrencilerinin Doğum Algısı

Özge KAPISIZ¹, Aysel KARACA², Filiz SÜZER ÖZKAN², Hacer GÜLEN SAVAŞ²

ÖZ

Doğum biyolojik, psikolojik ve kültürel süreçleri içinde barındıran doğal bir süreç olmakla beraber kadına heyecan, mutluluk ve aynı zamanda korku veren bir deneyimdir. Doğum olayının algılanması, kişiden kişiye göre değişmektedir. Hemşirelik mesleğine adım atmamış ve daha yolun başında olan öğrencilerin, Doğum ve Kadın Hastalıkları dersini almadan önce doğuma ilişkin algılarının toplumdaki bireylerle benzerlik gösterdiği tahmin edilmektedir. Sağlık çalışanları tarafından gebe kadınların ve ailelerinin yeterli düzeyde ve doğru bilgilendirilmesi ve danışmanlık yapılması durumunda gebelerin doğum sürecinde daha uyumlu ve daha az stresli oldukları görülmüştür. Hemşirenin bu desteği verebilmesi için önce doğuma ilişkin kendi algılarını bilmesi ve duygularını tanıması gerekmektedir. Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin doğum ile ilgili duygu, düşünce, algı ve kültürel bakış açılarını ortaya çıkarmak amacıyla planlanmıştır. Araştırma kalitatif yöntemlerin kullanıldığı tanımlayıcı bir çalışmadır. Araştırmanın verileri sosyodemografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile üç ayrı odak grup oturumu yapılarak toplanmıştır. Görüşme ile elde edilen veriler, tümevarım analizi tekniğiyle, nitel olarak değerlendirilmiştir. Araştırmaya 28 kız ve 8 erkek öğrenci katılmıştır. Nitel verilerin değerlendirilmesi sonucunda öğrencilerin doğum algısı ve bu algıyı etkileyen faktörlere ilişkin 2 ana tema (doğum algısı ve doğum algısını etkileyen faktörler) ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin doğum ile ilgili bakış açılarının genellikle olumlu olmakla birlikte doğum ile ilgili korkularının da olduğu görülmüştür. Öğrencilerin hemen hepsi doğum ve kadın sağlığı hemşireliği dersleriyle birlikte doğuma daha gerçekçi bir bakış açısı geliştirdiklerini ifade etmiştir. Doğum deneyimi yaşama veya çocuk sahibi olma (anne-baba olma) isteklerinin kültürle şekillendiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Doğum algısı; hemşirelik; öğrenci.

Perceptions of Nursing Students Regarding Childbirth

ABSTRACT

Birth, as well as being a natural process that includes biological, psychological, and cultural processes, is an experience that gives excitement, happiness and fear at the same time. The perception of birth changes from person to person. It is presumed that the birth perceptions of students who have not experienced the profession of nursing and at the beginning of their journey, to be similar to those of individuals in the society, before taking the course of Obstetrics and Gynecology. It has been observed that the pregnant women are more harmonious and less worried during birth when the pregnant women and their families are informed accurately and sufficiently and are advised by the health care workers. The nurse must firstly know his/her own feelings about birth and recognize his/her emotions to be able to give this assistance. This study was designed to reveal feelings, thoughts, perceptions and cultural perspectives of the nursing students regarding childbirth. This is a descriptive study using qualitative methods. Data of the study were collected by sociodemographic information form and semi-structured interview forms after performing three focus group discussions. Data obtained with the interviews were qualitatively evaluated by using inductive analysis. Twenty-eight female and 8 male students were included in the study. At the end of the assessment of qualitative data, 2 main themes were emerged regarding childbirth perceptions of the students and the factors affecting these perceptions. It was found that children's perspectives regarding childbirth were generally positive, but they also had fears regarding childbirth. Almost all of the students stated that they developed a more realistic perspective for childbirth after taking the course of childbirth and women health nursing. They also indicated that their willing for experiencing childbirth or having a child (being parents) was shaped with the culture.

Keywords: Childbirth perception; nursing; student.

GİRİŞ

Doğum biyolojik, psikolojik ve kültürel süreçleri içinde barındıran doğal bir süreç olmakla beraber kadına heyecan, mutluluk ve aynı zamanda korku veren bir deneyimdir. Doğum olayının algılanması, kişiden kişiye göre değişmektedir. Farklı algılanmasında ağrı, bebeğin doğum sırasında fiziksel olarak zarar görmesi ya da ölmesi, konjenital anomaliye

¹ Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi

² Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Özge KAPISIZ, ozgekapisiz@sakarya.edu.tr

Geliş Tarihi / Received: 08.06.2017 Kabul Tarihi / Accepted: 19.10.2017

sahip bebeğin doğması, doğumda meydana gelebilecek yaralanmalar, ölüm, acil sezaryen olma durumu, doğumda çaresiz kalma, doğum yapabilecek yetenekte olmadığını düşünme, doğumda panik yaşama, kontrolsüz çığlık atma, kontrol kaybı yaşama, personele güvenmeme, hastanede sağlık ekibinden alacakları bakım, doğumun nasıl olacağını bilmeme ve cinselliğe ilişkin korkular gibi birçok neden bulunmaktadır (1-3).

Doğum eyleminin en primitif kültürlerde bile çok şiddetli ağrı verici bir olay olarak ele alınması kadınların doğum korkusu yaşamalarına neden olmaktadır (2-5). Doğum korkusu gebelerin %20'sini etkiler (4). Yapılan çalışmalarda doğuma yönelik korkuların en temel nedenlerinin; önceden doğum deneyiminin olmaması, doğuma ilişkin olumsuz hikâyeler duyma, olumsuz doğum deneyimi olan bir kişiyi tanıma, olumsuz doğum deneyimini izleme, doğuma ilişkin medyadan alınan bilgiler, bilgi eksikliği, fazla bilgi almak, sahip olunan inançlar, hastalıklar, doğuma yönelik yaşanan belirsizlik, ağrı eşiğinin düşük olması, olumsuz hastane ortamı, sağlık personeline güvenmeme ve önceden sağlık personeliyle olumsuz deneyimler olduğu tespit edilmiştir (2-4,6).

Doğum ve kadın hastalıkları hemşireleri ile ebeler doğum süreci boyunca kadınlarla en fazla vakit geçiren ve süreçte yanlarında olan sağlık personelleridir. Sağlık çalışanları tarafından gebe kadınların ve ailelerinin yeterli düzeyde ve doğru bilgilendirilmesi ve danışmanlık yapılması durumunda gebelerin doğum sürecinde daha uyumlu ve daha az stresli oldukları görülmüştür. Bu süreçte hemşirelerin, kadına verdikleri bakım ve sosyal desteğin doğum deneyimine ilişkin olumlu duyguları ve kadının başa çıkma çabalarını artırdığı belirlenmiştir (7). Hemşirenin bu desteği verebilmesi için önce doğuma ilişkin kendi algılarını bilmesi ve duygularını tanıması gerekmektedir (8,9). Hemşirelik mesleğine adım atmamış, daha yolun başında olan öğrencilerin Doğum ve Kadın Hastalıkları dersini almadan önce doğuma ilişkin algılarının toplumdaki bireylerle benzerlik gösterdiği tahmin edilmektedir.

Doğum ve Kadın Hastalıkları dersi, kadın hastalara bakım verilmesi, öğrencilerin doğum olayı gibi kaygı yaratan bir durumda etkin rol almalarının beklenmesi, yeni doğan bakımı ve hastaların kanama, perine hijyeni, meme bakımı, emzirme vb. bakım gereksinimlerinin karşılanmasının beklendiği bir derstir. Bu durum öğrencilerin zaman zaman kaygı yaşamalarına neden olmaktadır. İlk kez doğumhane stajına çıkacak olan öğrenciler yapılan bir çalışmada, öğrencilerin %75'inin korkulu ve heyecanlı olduklarını ifade ettikleri belirtilmiştir (10). Bir başka çalışmada da, öğrencilerin klinik eğitimin başlangıcında kaygılarının yüksek olduğu belirtilmiştir (11). Bir diğer çalışma da, klinik deneyimin hemşirelik öğrencileri için en önemli kaygı etkenlerinden biri olduğu belirtilmiştir (12).

Öğrencilerin eğitim süreci doğuma ilişkin olumsuz algıların değiştirilmesi için önemli bir fırsattır. Olumlu bir doğum algısı olan hemşirelerin doğum sürecinde gebenin kaygılarını azaltma ve cesaretlendirme konusunda daha etkili müdahaleler geliştirebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışma doğum ve kadın sağlığı hemşireliği dersi almış olan öğrencilerin doğuma ilişkin algılarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda olumsuz algıların değiştirilmesine yönelik girişimlerde bulunulması hedeflenmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma kalitatif yöntemlerin kullanıldığı tanımlayıcı bir çalışmadır. Bu çalışmada amaca uygun olarak, hemşirelik öğrencilerinin doğum algılarını ve bunun altında yatan tutum, inanç ve davranışlarıyla ilgili derinlemesine bilgi edinebilmek için kalitatif yöntemlerden biri olan odak grup görüşmesi (OGG) tercih edilmiştir.

Örneklem

Araştırmada bir üniversitenin hemşirelik lisans programı 3. sınıfında okuyan ve "Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği" dersini alan tüm (n=46) öğrenciler çalışma grubu olarak seçilmiştir. OGG için ideal katılımcı sayısının 6-8 arasında değişebileceği ancak araştırmanın amacına göre bu sayının 15'e kadar çıkabileceği bildirilmektedir (13,14). Bu çalışmada üç ayrı odak grup oturumu yapılmış, gruplar sırasıyla 14, 8, 14 kişiden oluşmuştur. Katılımcıların 28'i kız, 8'i erkek, yaş ortalamaları 20,63±1,09'dur. Bütün katılımcılar bekâr ve büyük bir çoğunluğu Türkiye'nin farklı illerinde şehir merkezinde yaşayan, yarısına yakını daha önce bir doğuma şahit olmuş kişilerdir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri sosyodemografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış OGG formu ile toplanmıştır. Sosyodemografik bilgi formunda; yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, ailede kaçınıcı çocuk olduğu, en uzun süre yaşadığı yer, partner bilgisi, medeni durum, daha önce herhangi bir doğum görüp görmemeleri, kadın doğum hemşireliği dersi almadan önce doğumla ilgili bilgisi olup olmadığı gibi özellikleri içeren toplam 11 soru bulunmaktadır. OGG için hazırlanan yarı yapılandırılmış soru formu öğrenci görüşlerinin nedenleri, onların araştırma konusuna ilişkin ve kendi bakış açılarını sorgulayan 4 soru hazırlanmıştır. Öğrencilere görüşmenin yeri ve saati hakkında bilgi verilmiş ve görüşmenin yapılacağı salon görüşmeye uygun bir şekilde düzenlenmiştir (bütün öğrencilerin birbirlerini görebileceği oturma düzeni, bölünmeler için önlemler, katılımcıların rahat oturacağı şekilde masanın ve sandalyelerin düzenlenmesi, her katılımcının isimlerinin olduğu yaka kartı takmaları sağlanması vb.). Görüşme sırasında öğrencilerin video kaydı kullanımında kendilerini rahat ifade edemeyeceklerini belirtmeleri üzerine ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Öğrencilere araştırmanın amacı, tartışma sürecine ilişkin bazı temel uyulması gereken kurallar ve görüşmenin yaklaşık süresi açıklanmıştır. OGG bir moderatör ve bir gözlemci tarafından yürütülmüştür. Her bir OGG, araştırma konusu ile ilgili yeni bir kavram, farklı bir görüş/açıklama çıkmayana kadar ve her öğrencinin söz almasına olanak sağlayacak şekilde toplam 1,5 saat sürmüştür.

Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksel Okulu Müdürlüğü'nden 10.12.2014 tarih ve 88606300/605.01 sayılı kurum izni ve araştırmaya katılan öğrencilerden bilgilendirilmiş olur alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma öğrencilerin doğum algısı ile ilgili duygu düşünceleri, algı ve kültürel bakış açılarını ortaya çıkarmak amacıyla içerik analizi uygulanmıştır.

Verilerin analizinde izlenen aşamalar:

- OGG'de öğrencilerin orijinal görüşleri ve OGG sırasında tutulan gözlem notları değiştirilmeksizin bilgisayar ortamında yazıya aktarılmıştır.
- Görüşlerin ve notların araştırmanın amacına uygun olup

olmadığı kontrol edilmiş ve araştırmanın amacı dışında herhangi bir görüş belirtilmediği saptanmıştır.

- Görüşler, anlamsal olarak benzerliklerine göre birleştirilmiş ve bu görüşleri temsil edebilecek kod isimleri oluşturularak her bir kod altında birleştirilen görüşlerin yazılı sıklığı belirtilmiştir.
- Kodlar anlam bütünlüğüne göre gruplandırılmış ve bu kodları temsil edebilecek, tema isimleri oluşturulmuştur.
- Verilerin analizinin güvenilirliğini arttırmak için, araştırmacılar kodların ve temaların oluşturulmasında birbirinden bağımsız çalışmıştır. Daha sonra bir araya gelerek, yapılan analizler tartışılmıştır. Verilerin analizinin geçerliğini sağlamak için, bir uzman ve araştırmaya katılan beş öğrenci ile görüşülmüştür. Onlara araştırmacılar tarafından belirlenen kodların ve temaların uygun olarak belirlenip belirlenmediği sorulmuştur. Uzman ve öğrenci görüşü alınarak tablolara son şekli verilmiştir.
- Araştırmaya katılan her bir öğrencinin anket formuna bir numara verilmiştir. Böylece daha sonra gerektiğinde orijinal görüşlere dönüş yapılabilmesi için verilerin takibi sağlandığı gibi, nitel verilerin analizinde de bu numaralar kullanılmıştır. Bu çalışma ile aynı zamanda analiz sürecinde araştırmacıların öğrencilerle ilgili sahip olabilecekleri pozitif ya da negatif düşüncelerin etkisi azaltması amaçlanmıştır.
- Araştırmanın dış güvenilirliğini sağlamak için, verilerin analiz aşamaları ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Bu ayrıntılı açıklama, araştırma sonuçlarının, öznel varsayımlardan ve önyargılardan etkilenme olasılığını azaltmakta ve benzer araştırmaları yapanlara yol gösterici olmaktadır (14).

BULGULAR

Katılımcılar

Bu çalışmaya 28 kız (yaş ortalamaları 20,39±0,95), 8 erkek (yaş ortalamaları 21,5±1,20) öğrenci katılmıştır. Bütün öğrenciler bekâr ve çocuksuzdur, 14 öğrenci ilçe ve köyde, diğer öğrenciler de ülkenin farklı bölgelerinde il merkezinde yaşamaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun kız/erkek arkadaşı bulunmamaktadır. Hangi doğum şekliyle dünyaya geldikleri sorulduklarında büyük bir çoğunluğu hastanede normal doğum yolu ile dünyaya gelip (n=23), daha önceden doğum eylemiyle ilgili genellikle dergi, televizyon, aile ve arkadaşlarından bilgi aldıklarını belirtmişlerdir.

Tema 1. Doğum Algısı

Alt Tema 1. Doğuma Olumlu Bakış

Yapılan OGG'lerde öğrencilerin doğum ile ilgili bakış açılarının genellikle olumlu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin büyük bir kısmının doğum ile ilgili duygu ve düşüncelerini çocuğa verdikleri anlamlarla açıkladıkları görülmüştür. Doğumu mucizevi, en değerli en kıymetli varlığa kavuşma, kendinden olan bir canlıya sahip olma, anne baba olma gibi kavramlarla açıklamıştır. Kız öğrencilerin bir kısmı, doğum ile ilgili annelerinden ve yakın çevrelerinden duydukları olumsuz hikâyelere ve bazı öğrenciler de stajda karşılaştıkları olumsuz doğum deneyimlerine rağmen doğumu olumsuz değerlendirmediklerini ifade etmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu doğumun ne kadar ağrılı, zor ve korkunç olsa da sonunda erişilecek mutluluğun (çocuğa sahip olmanın) vazgeçilmez olduğunu ve mutlaka yaşanması gereken bir deneyim olduğunu savunmuştur (Tablo 1). Aşağıda

öğrencilerin doğuma bakış açıları ile ilgili ifadeler yer almaktadır.

Doğuma hep olumlu bakıyorum, asla olumsuz bir şey düşünmedim. Görüyoruz aslında çok ağrıları oluyor; doğumdan sonra kanamaları oluyor; onlar biraz ürkütücü geliyor ama ne biliyim. Bence çok güzel bir duygu (Bayan S). Ben doğumun tamamıyla fizyolojik bir olay olduğunu düşünüyorum ve doğuma çok olumlu bakıyorum. Küçük bir canlıya sahip oluyorsun, senden bir parça. Doğum sırasında acı olmayacak mı, muhakkak olacak. İlla acıya odaklanmamak lazım. Nasıl olması gerekiyorsa bize de aynısı olacak, çünkü geçmişte de aynısı olmuş. Böyle düşünüyorum (Bayan K). İlk ağlamaya başlıyor; sesini çıkartıyor ya anne bitmiş artık o kadar rahatlamış ki bütün çektiği acılar bitmiş. Hani sonucunda da bir bebeği var yani. Elinde bir şey var, çektiği acılara rağmen (Bayan F).

Tablo 1. Temalar ve Kodlar

Tema 1. Doğum Algısı

Alt Tema 1.	- Çocuk mucizedir, vazgeçilmezdir, en değerli varlıktır, kendinden bir parçadır, mutluluktur, aile olmaktır gibi çocuğa verilen olumlu anlamlar
Doğuma Olumlu Bakış	- Doğum olayı ne kadar ağrılı, zor olursa olsun sonunda mutluluk var.
Alt Tema 2.	- Doğumda aşırı ağrı/acı çekme korkusu
Doğum Olayı ile ilgili	- Yalnız ve çaresiz kalma korkusu
Endişe/ Korkular	- Bebeğe zarar geleceği korkusu
	- Anneye zarar geleceği korkusu
	- Ben yapamam, beceremem korkusu
	- Eşinin acı çekeceği zarar göreceği korkusu
	- Bedensel değişimlerden korkma
	- Ölme, hayattan kopma korkusu

Tema 2. Doğum Algısını Etkileyen Faktörler

	- Ders sayesinde doğum olayına daha gerçekçi bakma
	- Ders doğum tercihlerinin değişmesi
Alt Tema 1.	- Doğum olayını ilk dersten sonra düşünme
Kadın	- Ders sayesinde hayatın planlanması gerektiğine karar verme
Doğum Dersinin Etkisi	- Erkekler için çevreden hiç duymadıkları doğum olayı hakkında gerçekçi bilgiler edinme
	- Stajların doğum olayı ile ilgili korkuları tetiklemesi
	- Doğum olayına bakış açısını etkilemesi
	- Kadına olan olumlu bakış açısını destekleme
	- Kültürel olarak mutlaka her çiftin çocuğu olmalıdır bakış açısı
Alt Tema 2.	- Cinsellik/ilk gece ile ilgili olumsuz söylemler
Kültürel Etkiler	- Kadınlik içgüdüsi
	- Kültürün çocuk sahibi olmaya bakış açısı (çocuksuz ev olmaz, çocuk evin huzurudur, çocuk neslin devamıdır)

Alt Tema 2. Doğum ile ilgili Endişe/Korkular

Öğrencilerin doğumu genellikle mutlaka yaşanması gereken bir deneyim olarak ifade etmelerinin yanında doğum ile ilgili korkularının da olduğu görülmüştür. Öğrencilerin korkularının genellikle vajinal doğum ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Bu korkular; vajinal doğum sırasında bebeğin veya kendisinin/eşinin zarar göreceği endişesi, vajinal doğumu yapacak gücü ve becerisinin olmadığını düşünme, doğum sırasında yaşanan ağrıdan, acıdan ve hatta ölmekten korkma, doğum sırasında yalnız kalma korkusu, doğum sonrası bedensel değişimler yaşama korkusu olarak sıralanabilir. Öğrenciler, aldıkları doğum ve kadın sağlığı hemşireliği dersinin uygulamasında karşılaştıkları doğum eylemlerinin korkularını arttırdığını hatta dehşete kapıldıklarını ifade etmiştir. Bazı öğrenciler korkularının sadece doğum ile sınırlı olmadığını, hamilelik sürecinden de aynı şekilde korktuklarını ifade ederken iki kız öğrenci de cinsellikten korkmaya başladıklarını ifade etmiştir. *O ilk doğum beni çok korkutmuştu. Çünkü gerçekten çok zor bir doğumdu. Hani kadının karnına çöktüler dirsekle, bebeği çıkaramadılar; çok zorlandı (Bayan B).*

Şimdi doğumdan sonra vajinası çok kötü oluyor. Vajinasında epizyo açılıyor. Gerçekten çok kötü. Nasıl ifade edeceğim bilmiyorum ama zaten doğumdan sonra bir bayan kendisini beğenmiyor. Kendisini kötü hissediyor. Bence o halinden sonra eşinin de ona bakış açısı değişecektir. O, kendisini kötü hissetmesini sağlar diye düşünüyorum (Bayan K).

Kadın hani ağrısından başka bir şeyde düşünmüyor. Onu başka yöne çekebilecek hiçbir şey yok orada. O yüzden bende çok korktum. Benim başım ağrımaya başladı, kaskatı kesildim. Yani çok dehşete düştüm ben onları gördükten sonra (Bayan M).

Tema 2. Doğum Algısını Etkileyen Faktörler

Alt Tema 1. Kadın Doğum Dersinin Etkisi

Öğrencilerin hemen hepsi doğum ve kadın sağlığı hemşireliği dersleriyle birlikte doğuma daha gerçekçi bir bakış açısı geliştirdiklerini ifade etmiştir. Özellikle erkek öğrenciler sosyal yaşamda doğum olayı ile hiç bilgi sahibi olmadıkları için doğumu derste öğrenmekten dolayı çok mutlu olduklarını ifade etmiştir. Öğrencilerin bir kısmı ders ile birlikte doğum tercihlerinin değiştiğini, bir kısmı da doğum olayının ne kadar zor olduğunu fark ettiklerini bildirmiştir. Öğrencilerin yarısından fazlası dersin stajında olumsuz yönde etkilendiğini ve doğum ile korkularının tetiklendiğini belirtmişlerdir. Özellikle erkek öğrenciler Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği dersi kadınların ne kadar değerli ve güçlü varlıklar olduğunu hatırlatması açısından önemli olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin yaklaşık üçte biri bu dersle birlikte hayatın gerçekleriyle karşı karşıya kaldıklarını, gelecek planları yapmaya (evlilik, çocuk vb.) başladıklarını ifade etmiştir (Tablo 1).

.....mesela vajinal doğum daha kötü gibi geliyordu bana ama dersi anladıktan sonra, dersi dinledikten sonra vajinal doğum bir adım daha önde benim için (Bayan D).

Bu dersi aldıktan sonra kadına daha fazla değer verilmesini daha fazla önemsedim. Bir gecelik ilişkiden sonra kadın bütün yükü kendi kaldırıyor. Dokuz ay karnında taşıyor sonra doğum yapıyor. Bebek öyle bir şey ki kadında erkekte mutlu oluyor. Ama erkek tamam o bir ay boyunca kadına psikolojik olarak destek çıkabilir ama en fazla yükü kadın taşıyor (Bay H).

Alt Tema 2. Kültürel Etkiler

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu OGG sırasında şu anki doğum algılarının kültürle şekillendiğini fark ettiklerini belirtmiştir. Öğrenciler yaşadıkları kültürün çocuğa verdiği güçlü anlamların, kadınların anne olarak görülmesinin, çocuk sahibi olmakla ilgili sosyal baskıların, anne-baba olmanın kültürel boyutlarını tartıştılar. Sonuç olarak, doğum deneyimi yaşama veya çocuk sahibi olma (anne-baba olma) isteklerinin kültürle şekillendiğini belirtmişlerdir. Özellikle kız öğrenciler çevrelerinden cinsellik ve doğumla ilgili duydukları abartılı olumsuz deneyimlerin doğum ile ilgili algılarını olumsuz etkilediğini ifade etmiştir (Tablo 1).

Cinsellik tabii ki ürkütüyor, yani birçoğumuz ürkütürüzdür. Birde genellikle anlatılan ilk gece hikâyeleri ürkütüyor. Ama çok korkmuyorum, doğumdan daha çok korkuyorum. Bebeği olmayan kadınlar diğerleriyle karşılaştırıldığı zaman kendilerini eksik hissediyorlar. Sanırım bende öyle hissederim. Toplumumuzda böyle bir yargı oluştuğu için kesinlikle çocuğumun olmasını isterim. Çevreye karşı eksiksiz ve tam bir kadın olarak görünmenin yolu buradan geçiyor. Çünkü bizim kültürümüzde kadın olmak ve anne olmak eşdeğer. Erkeklerde sorun varsa kabul görmüyor (Bayan F).

Çocuk sahibi olmak istememde ki önemli unsurlardan biri kültür ama bence en önemli şey; benden sonra en güzel şey

benim çocuğum kalacak. Ne bileyim onun çocuğu olacak, onun çocuğu ve ben aslında onlar için hiç ölmeyeceğim. Hep onlarla yaşayacağım. Yani neslin devamı ve benim hiç ölmeyecek olmam (Bayan V).

TARTIŞMA

Doğumdan önce, doğum sırasında ve doğum sonrasında yaşanan korku olarak tanımlanan "Doğum korkusu" sadece gebe olanları değil aynı zamanda gebe olmayanları da etkileyen bir durumdur (15). Ülkemizde doğumun görsel medyada korkutucu, zarar veren, ağrıya sebep olan bir durum olarak anlatılması, yaşanan olumsuz deneyimlerin kulaktan kulağa yayılması herhangi bir deneyimi olmayan kişilerin doğum ile ilgili olumsuz düşüncelere sahip olmasına neden olmaktadır. Nullipar kadınlarla yapılan çalışmalarda vajinal doğum ile ilgili bilgilerinin olmaması, olumsuz doğum hikayelerini dinlemelerinin yüksek düzeyde doğum korkusu yaşamalarına sebep olduğu bildirilmiştir (2,16,17). Serçekuş (2) çalışmasında doğuma yönelik korkuların en temel nedeninin; önceden doğum deneyiminin olmaması, doğuma ilişkin olumsuz hikâyeler duyma, olumsuz doğum deneyimi olan bir kişiyi tanıma, olumsuz doğum deneyimini izleme gibi önceki deneyimlerin olduğunu saptamıştır. Doğuma ilişkin medyadan alınan bilgiler, bilgi eksikliği, fazla bilgi almanın korku oluşmasında önemli nedenler olduğunu belirtmiştir (2). Çalışmamızda öğrencilerin doğumu genellikle mutlaka yaşanması gereken bir deneyim olarak ifade etmelerine rağmen doğum ile ilgili korkularının olduğu, doğum ve kadın sağlığı hemşireliği dersinin uygulamasında karşılaştıkları doğum eylemlerinin korkularını arttırdığı belirlenmiştir. Utkuallp ve Ogur (18) çalışmalarında uygulamada ilk vajinal doğumu gören öğrencilerin %63'ünün doğum eylemini zor bir süreç olarak tanımladıklarını belirtmiştir.

Doğum ile ilgili korkunun nedenleri değişebilmektedir. Çalışmalarda korkunun nedenleri bebeğin zarar görmesi, ölümü, annenin zarar görmesi ölümü, personele güvenmeme, kontrol kaybı, doğum anında panik olma, kontrolünü kaybetme gibi sıralanabilir (2,3).

Çalışmamızda öğrencilerin korkularının genellikle vajinal doğum ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin vajinal doğum sırasında bebeğin veya kendisinin/eşinin zarar görmesinden, doğum sırasında ağrı, acı duymaktan, hatta ölmekten, eylemde yalnız kalmaktan, doğum sonrası bedensel değişimler yaşamaktan korktukları belirlenmiştir. Seller (19) araştırmasında gebelerin çoğunluğunun doğum sırasında kendisini son derece korkmuş (%77,7), yalnız (%62,3), yüzüstü bırakılmış (%61,7), terk edilmiş (%62,7) hissedeceğini ve doğumlarının son derece korkunç olacağını, kendilerini güvende hissetmeyeceğini, doğumun ve sancıların aşırı ağrılı olacağını beklediklerini, doğum sırasında bebeğinin öleceğine ilişkin düşünceleri olduğunu saptamıştır.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin çoğunun doğal ve sağlıklı olduğunu düşündükleri için vajinal doğumu tercih ettikleri belirlenmiştir (17,20,21). Serçekuş ve ark. (22) Nullipar kadınların çoğunun (%90,8) ve eşlerinin daha sağlıklı olduğu için vajinal doğum tercih ettiğini sezaryen tercih edenlerin doğumdan korktukları ve bebek için risk oluşturduğu için sezaryen doğum tercih ettiğini belirlemiştir. Çalışmamızda öğrencilerin ders ile birlikte doğum tercihlerinin değiştiği, uygulamada olumsuz yönde etkilendiği ve doğum ile

korkularının arttığı belirlenmiştir. Duran ve ark. (19) ise araştırmada ebelik ya da hemşirelik bölümünde okumanın kız öğrencilerin doğum şekli tercihlerini doğum şekli tercihini etkilemediğini saptamıştır.

Özellikle erkek öğrenciler Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği dersi kadınların ne kadar değerli ve güçlü varlıklar olduğunu hatırlatması açısından önemli olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin cinsiyete bakış açısının değişmesi ve kadının daha değerli olduğunu düşünmeye başlamaları açısından Utkualp ve Ogur (18)'un yaptığı çalışmanın sonuçları çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Aynı zamanda öğrencilerin yaklaşık üçte biri bu dersle birlikte hayatın gerçekleriyle karşı karşıya kaldıklarını, gelecek planları yapmaya (evlilik, çocuk vb.) başladıklarını ifade etmiştir.

Farklı toplumlarda, gebelik ve çocuk sahibi olma farklı anlamlara sahiptir. Türk toplumunda çocuk, ekonomik, psikolojik ve sosyal değerler boyutları olan bir unsurdur. Doğum, kadının çocuk sahibi olma isteğinden başlayarak, yüzlerce adet, gelenek, görenek, inanç, töre ve tören tarafından yönetilmektedir (19). Çalışmamızda öğrencilerin doğum deneyimi yaşama veya çocuk sahibi olma (anne-baba olma) isteklerinin kültürle şekillendiğini belirlenmiştir.

SONUÇ

Çalışmanın sonucunda Doğum Algısı ve Doğum Algısını Etkileyen Faktörler olmak üzere 2 ana tema ve 4 alt tema belirlenmiştir. Öğrencilerin doğum ile ilgili bakış açılarının genellikle olumlu olmakla birlikte doğum ile ilgili korkularının da olduğu görülmüştür. Öğrencilerin hemen hepsi doğum ve kadın sağlığı hemşireliği dersiyle birlikte doğuma daha gerçekçi bir bakış açısı geliştirdiklerini ifade etmiştir. Doğum deneyimi yaşama veya çocuk sahibi olma (anne-baba olma) isteklerinin kültürle şekillendiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin olumlu bir doğum algısı geliştirmeleri için duygu ve düşüncelerini dile getirmeleri, öğrencilerin klinik ortamda yaşadıkları güçlükleri paylaşabilmeleri amacıyla düzenli olarak okul-hastane işbirliği ile birlikte klinik değerlendirme toplantıları yapılması önerilebilir. Bu paylaşım toplantılarında kadın doğum kliniklerinde çalışan ebe/hemşireler öğrencilerle klinikte yapılan uygulamalar konusunda deneyimlerini paylaşmaları, öğrencileri uygulama konusunda motive etmeleri, başarılı olduklarında desteklemeleri öğrencilerin olumlu bir algı geliştirmelerinde ve çalışma hayatlarına başladıklarında gebelere daha profesyonel bir bakım vermeleri, onları rahatlatıcı yönlerinin gelişeceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Hofberg K, Ward MR. Fear of childbirth, tocophobia, and mental health in mothers: The obstetric-psychiatric interface. *Clinical Obstetrics and Gynecology*. 2004; 47(3): 527-34.
- Serçekuş P. Nullipar Kadınlarda Normal Spontan Doğuma İlişkin Korkular ve Nedenlerinin İncelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2005.
- Şahin N, Dinç H, İşsiz M. Gebelerin Doğuma İlişkin Korkuları ve Etkileyen Faktörler. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*. 2009; 40(2): 57-62.
- Goodin M, Griffiths M. Caesarean section on demand. *Obstet Gynaecol Reprod Med*. 2012; 22(12): 368-70.
- Köksal Ö, Duran ET. Doğum Ağrısına Kültürel

- Yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*. 2013; 6(3): 144-8.
- Sayiner DF, Özerdoğan N, Giray S, Özdemir E, Savcı A. Kadınların doğum şekli tercihlerini etkileyen faktörler. *Perinatoloji Derg*. 2009; 17(3): 104-12.
- Kızılkaya N. Kadınların Doğum eylemindeki destekleyici hemşirelik davranışlarına ilişkin görüşleri. *Perinatoloji Derg*. 1997; 3(4): 30-42.
- Karakuş S. Psikolojiye Giriş. 8. Baskı. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları; 1991.
- Igu. ac. ok [Internet]. Using research on student learning to enhance educational quality [Cited: 2016]. Available from: <http://www.lgu.ac.ok/deliberations/ocdspubs/is/tp.ramsd.en.html>.
- Şirin A, Kavak O, Ertem G. Doğumhane stajına çıkan öğrencilerin durumluk-sürekli kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2003; 7(1): 27-32.
- Bell ML. Learning a complex nursing skill: student anxiety and the effect of preclinical skill evaluation. *Journal of Nursing Education*. 1991; 30(5): 222-8.
- Audet MC. Caring in nursing education reducing anxiety in the clinical setting. *Journal of Nursing Education*. 1995; 8(3): 21-8.
- sru.soc. [Internet]. "Focus groups", Social Research [Cited: 2016 August 19]. Available from: <http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU19.html>.
- Yıldırım A, Şimşek H. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 7. Basım. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2008.
- Çiçek Ö, Mete S. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi. 2015; 8(4): 263-8.
- Serçekuş P, Okumuş H. Fears associated with childbirth among nulliparous women in Turkey. *Midwifery*. 2009; 25(2): 155-62.
- Fenwick J, Toohill J, Creedy DK, Smith J, Gamble J. Sources, responses and moderators of childbirth fear in Australian women: A qualitative investigation. *Midwifery*. 2015; 31(1): 239-46.
- Utkualp N, Ogur P. Öğrencilerin Doğum Kadın Hastalıkları ve Hemşireliği Dersi Alan Uygulamasına İlişkin Duygu ve Düşünceleri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*. 2010; 3(1): 45-54.
- Seller A. Gebelerin doğuma ilişkin korku ve beklentileri [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin: Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2002.
- Duran ET, Atan ŞÜ. Kadınların sezaryen/vajinal doğuma ilişkin bakış açılarının kalitatif analizi. *Genel Tıp Derg*. 2011; 21(3): 83-8.
- Doğaner G, Doğaner A, Duran Ö, Tuna M, Tezcan Ş, Turan G. Sağlık bilimlerinde okuyan öğrencilerin doğum şekli tercihlerine yönelik düşüncelerinin belirlenmesi. *J Turk Soc Obstet Gynecol*. 2013; 10(1): 31-6.
- Serçekuş P, Cetisli NE, İnci FH. Birth preferences by nulliparous women and their partners in Turkey. *Sexual & Reproductive Healthcare*. 2015; 6(3): 182-5.